PSIXOLOGIK XIZMATNING JAMIYATDA VA INSON HAYOTIDA TUTGAN O'RNI

Mahmudov Sobirjon Zokirjon o'g'li
Namangan viloyati Chust tumani 25-maktab amaliyotchi psixologi

Annotatsiya. *Maqolada bugungi globallashuv davrida shaxslarning sog'lom va barkamol bo'lib kamol topishlarida psixologik xizmatning inson hayotida tutgan o'rni haqida bayon qilinadi.*

Kalit so'zlar: *psixolog, fikr, munosabat, umumiy psixologiya, ijtimoiy psixologiya, psixologik konsultatsiya.*

So'ngi yillarda jahon psixologiyasida psixologik xizmatni tashkil etish muammosini o'rganishga alohida tadqiqot yo'nalishi sifatida e'tibor qaratilmoqda. Hozirgacha psixologik tadqiqotlarda pedogog psixolog shaxsning har tomonlama rivojlanishi uchun qo'lidan kelgan barcha ishlarni qilishi,ijtimoiy psixologik xizmat va uning o'ziga xos xususiyatlari o'rganilgan.

Mazkur yo'nalishda psixologik xizmatni tashkil etishning turli usullari va zamonaviy texnologiyalarini ifodalovchi zamonaviy psixologik mexanizmlarni qo'llash hamda joriy etish masalasining muhimligiga e'tibor qaratilmoqda. Ayni vaqtda psixologik xizmatni tashkil etish personallardagi muammolarni bartaraf etish kabi holatlar dolzarb muammolar sifatida qaralmoqda. Bugungi kunda ta'lim tizimlarida psixologik xizmatni joriy etish borasida olib

borilayotgan qator nazariy-ilmiy va amali –uslubiy ishlar psixologik xizmatni joriy etish va

rivojlantirish uchun ma’lum darajada asos bo’lmoqda. Ayni paytda psixologik xizmat tizimining

bugungi holati va amaliy faoliyat yo’nalishlarini har tomonlama,chuqur tahlil qiluvchi va shu

tahlillar asosida psixologik xizmatning istiqbollarini ochib beruvchi maxsus tadqiqotlarning

taqchilligi nihoyatda dolzarb muammo bo’lib qolmoqda. Tabiiyki, mazkur muammoni bartaraf

etish uchun mamlakatimizda psixologik xizmatning joriy etilishi,bugungi holati va raqamli

iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollarini o’rganishga, tahlil qilishga va izohlashga bag’ishlangan

psixologik va ijtimoiy psixologik tadqiqotlarning olib borilishi davr taqozosidir. Shundan kelib

chiqqan holda, bugungi ta’lim muassassalarida,mehnat jamoalarida bo’lajak kadrlarni har

jihatdan tayyorlash bilan bog’liq psixologik tadqiqotlarning ilmiy-tashkiliy jihatlariga va

ayniqsa,ijtimoiy psixolgik muhofaza imkoniyatlarini tadqiq qilishga oid maxsus o’tkazilgan

tadqiqotlarnig sust ekanligi;ijtimoiy psixologiya,psixologik konsultatsiya fanlarining zamonaviy

yo’nalishlari fanlarida bugungi psixologik xizmat tatbiqini qamrab oluvchi vazifalarning aniq va

batafsil belgilanmaganligini, ta’lim va mehnat muassassalarida tashkil etilgan psixologik xizmat

tajribalari misolida o’quvchi va ishchi xodimlar muvaffaqiyatli –faoliyatni ta’minlashdagi

ijtimoiy psixologik muhofaza imkoniyatlarini o’rganish va kamol toptirish bilan bog’liq bugungi

O’zbekistonning o’z istiqlol va istiqbol yo’li,ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti talablariga javob

beruvchi ilmiy-amaliy tavsiyalarning ishlab chiqilmaganligi kabilarni bugungi kunda dolzarb

muammolardan biri sifatida qayd etish mumkin.Psixologik xizmatning muvaffaqiyatlli tashkil

etilishi uchun muhim nazariy-ilmiy ahamiyat kasb etuvchi ijtimoiy psixologik vazifalarni

aniqlashga qaratilgan tadqiqotlarni G.M.Andreeva, M.G.Davletshin,Yu.M.Zabrodin, D.Karnegi,

V.M.Karimova, B.D.Parigin, G’.B.Shoumarov, E.G’.G’oziyev va boshqalar olib borishgan.

Bugungi psixologiya fani ta va ijtimoiy taraqqiyoti an’analari bilan bog’liq insonning

amaliy psixologiyasini,uning jamiyatdagi ijtimoiy faolligi va ijtimoiy tabiatidan ajratib

bo’lmaydi.Shu nuqtai nazardan,inson omillarini va uning jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarini

to’g’ri va samarali boshqarish jarayoni jamiyatga va jamiyat a’zolariga psixologik xizmat

ko’rsatish muqarrarligini talab qiladi. Bu borada iqtisod, huquq, etika, etnografiya, tarix,

sotsiologiya va shu kabi barcha fanlarning o’zaro mustahkam hamkorligi natiijasida inson

psixologiyasining amaliy muammolari hal etilishi lozim. Psixologik xizmat metodologiyasi esa

ko’proq birinichi yo’nalish „psixologik ijtimoy psixologiya’’asoslari zaminida tarkib toptiriladi.

Olimlar psixolgik xizmatni yanada rivojlantirish uchun turlicha metodlar va

metodologiyalarni yaratib kelmoqdalar. K.K.Platonovning psixologik xizmat bilan bog’liq

ijtimoiy psixologiya metodologiyasini yaratishdagi xizmati shundaki, ijtimoiy-psixologik

individuallik muammosini inson individual olami namoyon bo’lishining eng yuqori darajasi

sifatida tadqiq qildi va psixologik xizmat mohiyatini tasavvur qilish uchun muhim bo’lgan

shaxsni nafaqat o’zining,balki bu individual xususiyatlaning ijtimoiy mazmuni o’zini-o’zi

adekvat baholash va rivojlantirishga asoslangan shart-sharoitlarni yaratish billan kamol toptirish

muqarrarligini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Professorlar E.G’oziyev, I.Tursunov,

J.Ikromovlarning “XX asr va shaxs kamoloti” mavzusidagi ma’lumotlarida ham psixologik

xizmat ko’rsatishda muhim ahamiyat kasb etuvchi individ,shaxs va sub’ekt taraqqiyotining

tadqiqotida quyidagi holatlarga e’tibor berish zarurligi uqtiriladi:

-inson rivojlanishining determinatori hisoblangan asosiy omillar va shart-sharoitlar

(ijtimoiy,iqtisodiy,siyosiy,huquqiy,mafkuraviy,pedagogik va yashash muhiti omilari);

-insonning o’ziga taalluqli,asosiy tafsilotlar,uning ichki qonuniyatlari,mexanizmlari,e’tiqod

bosqichlari barqarorlashuvi va involyutsiya;

-inson yaxlit tuzilishining asosiy tarkiblari.ularning o’zaro aloqalari,shaxsning tashqi ta’sirlarga

javobi va munosabati,taraqqiyot jarayonida ularning takomillashuvi (Xalq ta’limi,NS).S

Darhaqiqat har bir insonning o’z individual olamida sodir etilayotgan barcha ma’naviy va

ruhiy kechinmalarini u yashab urgan jamiyat istiqbollariga mos tarzda tadqiq qilmay turib shaxs

va faoliyat,shaxs va jamiyat,shaxs va individuallik o’rtasidagi ijtimoiy mutanosiblikni ta’minlab

bo’lmaydi.Zero,psixologik muhofaza vositasi sifatida tadqiq qilinayotgan ijtimoiy psixologik

himoya falasafasi ham shuni taqozo etmoqda.

Bugungi psixologik xizmatning qulay va shaxs kamoloti uchun nihoyatda ahamiyatli

tomonlari barchaga ma’qul va manzur bo’lgan. Lekin psixologik xizmatning keng targ’ibot

qilinishi uchun yuqoridan maxsus rasmiy farmoyishning va amaliyotchi psixologlarning

nihoyatda taqchilligi yoppasiga barcha maktablarda xuddi shunday psixologik xizmatni tatbiq

etish ishiga birmuncha to’sqinlik qilib kelar edi.1990-yillarga kelib mustaqillik, erk, o’zlikni

anglash hislari hukmron bo’lgan O’zbekiston sharoitida inson va jamiyat kamolotini ko’zlovchi

barcha ijtimoiy sohalar singari psiixoloogik xizmat tatbiqining keng quloch yoyishi uchun ham

o’ziga xos zamin hozirlandi. Bu esa O’zbekiston uchun xarakterli bo’lgan psixologik xizmat

rivojlantirilishinning navbatdagi amaliyotchi-psixologlar tayyorlash bosqichiga o’tishni muqarrar

qilib qo’ydi. Chunki maktabdagi ijtimoiy-psixlogik iqlimni tahlil qila oluvchi malakali

amaliyotchi-psixologlar tayyorlamay turib,O’zbekistonda psixologik xizmat tatbiqini

muvaffaqiyatli amalga oshirib bo’lmas ekan. Shunga muvofiq dastavval Toshkentda, so’ngra

Buxoroda, keyinchalik Navoiy, Andijon,Samarqand va boshqa viloyatlarda umumta’lim

maktablari uchun “Amaliyotchi-psixologlar” mutaxassisligi bo’yicha qayta tayyorlov kurslari

ochildi va bu kurslarni muvaffaqiyatli tugatganlar Respublikamizning talaygina maktablarida

psixologik xizmat tashkilotchisi, targ’ibotchisi va tadqiqotchisi samarali ish olib bormoqdalar.

Psixologik xizmat qanchalik yaxshi yo’lga qo’yilsa,insonlarda uchraydigan turli ruhiy holatlar

ham shunchalik oson korreksiya qilinadi.Insonlar o’z hayotida uchraydigan muammolarni

bartaraf qilishni o’rganadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A Biznining bosh maqsadimiz-jamiyatni demokratlashtirish va

yangilash,mamlakatni modernizatsiya va isloh etishdir.T.:
„O’zbekiston’’,2005.96-bet.

2. Andreeeva G.M.Sotsialnaya psixologiya.Uchebnik.-M.:Aspekt Press,1999.376-bet.
3. G’oziyev E.G’ Umumiy psixologiya.Toshkent.2007.1-2-kitob.
4. G’oziyev E.G’,Toshimov R.Menejment psixologiyasi.T-2002
5. G’oziyev E.G Muomala psixologiysi.T-2001
6. Karimova V.M . Mustaqil fikrlash .-T.:Universitet,2002.-96-bet
7. Karimova V.M.Mustaqil fikrlash.-T.:Sharq.2000.-112-bet
8. Karimova V.M,Sunnatova „Mustaqil fikrlash’’o’quv qo’’lanmasi bo’yicha mashg’ulotlarni
tark etish uslubiyoti.-T.:Sharq,2000.-16-bet
9. Maye